

IKFF

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET
FÖR FRED & FRIHET

Till: Forsvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
christina.siwring@regeringskansliet.se

Diarienummer: Fö2024/00152

Stockholm, 25 mars 2024

Yttrande över promemorian *Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater*
Ds 2024:2

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF, är en feministisk fredsorganisation vars syfte är att sammanföra personer som enas i sin beslutsamhet att studera, informera om och avskaffa de grundläggande orsakerna till konflikter och legitimeringen av krig. Vårt fokus ligger på konfliktförebyggande arbete, FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet samt nedrustning genom politisk påverkan och opinionsbildning. IKFF driver tillsammans med andra organisationer kampanjen ICAN i Sverige, som tilldelades Nobels fredspris år 2017.

IKFF är den svenska sektionen av Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) som grundades år 1915. Organisationen finns i över 40 länder, med huvudkontor i Genève och New York. IKFF har varit verksamma i Sverige sedan år 1919.

Ställningstagande

IKFF motsätter sig promemorians förslag 6.2 att DCA-avtalet ska godkännas av riksdagen.

Inledning

Genom det föreslagna militära samarbetsavtalet ges USA tillgång till 17 militärbaser i Sverige, där de kan stationera personal och lagra militär utrustning. Avtalet anger inga ramar för hur länge amerikansk militär personal kan vara stationerad i Sverige eller hur många amerikanska soldater som tillåts. Varken avtalet eller promemorian visar heller någon beredskap för att minimera eller hantera de risker för negativa konsekvenser som avtalet medför.

I detta remissyttrande lyfter vi konsekvenser som avtalet kan få för kvinnors rättigheter och säkerhet i relation till; **prostitution och människohandel för sexuella ändamål; våld och straffrihet; lagstiftning i USA och Sverige samt våld mot kvinnor inom militären.** Vi lyfter även frågan om kärnvapen på svenskt territorium samt konsekvenser för miljö och klimat.

Genom *Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater* (DCA) ger Sverige upp en del av sitt självbestämmande på sätt som kan få långtgående konsekvenser. Inom de straffrättsliga områdena saknas helt en konsekvensanalys av vad det innebär att USA kommer ha militär stationerad i Sverige som inte lyder under svensk lag. Utan att ha gjort en analys menar regeringen i sin promemoria att ”förslag bedöms inte få några konsekvenser för /.../, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet /.../ jämställdheten mellan kvinnor och män”.¹ IKFF ser avsaknaden av analys och förståelse för hur avtalet riskerar att påverka inte minst kvinnors och flickors rättigheter och säkerhet som allvarlig. Sverige har skyldigheter inom FN:s Kvinnokonvention (CEDAW), särskilt under artikel 2, 3 och 6, samt Pekingplattformen, artikel 4 och 9, att säkerställa dessa rättigheter. Sverige har även ett jämställdhetspolitiskt mål om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det inkluderar prostitution och människohandel för sexuella ändamål.²

Jämställdhet, kvinnors rättigheter och säkerhet

IKFF finner det oacceptabelt att ingen jämställdhetsanalys av DCA-avtalets konsekvenser har genomförts. Att arbeta för jämställdhet innebär att ta kvinnors liv på allvar, att synliggöra, studera och lyssna på kvinnors erfarenheter, och att låta dessa forma politiska beslut så att besluten inte försämrar kvinnors liv. Det är därför oroväckande att regeringen inte identifierat en enda remissinstans med specifik jämställdhetskompetens, som t.ex. Jämställdhetsmyndigheten och kvinnorrättsorganisationer. Det tyder på en oförståelse för att alla beslut, inte minst säkerhetspolitiska sådana, påverkar jämställdheten.

Att tillåta stationeringen av amerikanska trupper i Sverige ökar risken att civila kvinnor och flickor i Sverige utsätts för sexuella övergrepp, prostitution och människohandel för sexuella ändamål, samt att svenska kvinnliga, transpersoner och icke-binära soldater utsätts för sexuell våld och trakasserier på jobbet. DCA-avtalets utformande ökar även risken för straffrihet för denna typ av brott.

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Amerikansk militär finns idag utstationerad i över 80 länder.³ Aktuell forskning visar att där amerikansk militär finns, där förekommer också omfattande exploatering av kvinnors kroppar.

¹ Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater Ds 2024:2, s.283

² Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra, Jämställdhetsmyndigheten, (hämtad 2024-03-25)
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstallldhet-i-sverige/delmål-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>

³ ”Why the U.S. Should Close Its Overseas Military Bases”, Foreign Policy, 2023-05-16, (hämtad 2024-03-22)
<https://foreignpolicy.com/2023/05/16/military-defense-overseas-bases-united-states-force-posture/>

Runt amerikanska baser ökar prostitution och människohandel för sexuella ändamål, och i flera fall har amerikanska soldater själva deltagit i internationell människohandel av kvinnor för prostitution.⁴ Människohandel för sexuella ändamål och prostitution drivs av mäns efterfrågan på kvinnors kroppar, och den ökar omkring amerikanska militära baser. Runt baser i USA, Japan, Tyskland och Sydkorea bedrivs idag omfattande handel med kvinnors kroppar.⁵

Att sexuell exploatering är ett stort problem runt amerikanska baser är något den amerikanska försvarsmakten är väl medveten om. USA har under många år försökt komma åt problemet genom både lagstiftning och policy men initiativen har hittills inte kunnat få bukt med de omfattande sexuella övergreppen. Experter har föreslagit att ett effektivt verktyg skulle vara att skriva in särskilda regler redan i avtalen mellan länderna.⁶ I promemorian saknas förslag för en sådan särskild hantering eller andra regler som skulle kunna minska risken för övergrepp och straffrihet.

Våld och straffrihet

1995 blev en flicka bortförd och våldtagen av amerikanska militärer på den japanska ön Okinawa. Det var inte första eller sista gången kvinnor och flickor där utsatts för övergrepp, men det blev startpunkten på en kamp för att få bort de amerikanska baserna på ön, en kamp som fortsätter än idag.⁷ I Sydkorea finns likande erfarenheter och även där ifrågasätts den amerikanska militära närvaron av lokalbefolkningen.

Våldet och straffriheten underlättas delvis genom den ojämlika maktstrukturen mellan den sändande nationen och värdnationen där ett avtal (Status of Forces Agreement, SOFA) fastställer den rättsliga statusen för amerikanska trupper utomlands.⁸ Avtalen lyfts i flera länder fram som ett problem där USA skyddar sina baser och sin personal men som inte skyddar de lokala samhällena och de boende tillräckligt.⁹ I både Sydkorea¹⁰ och Japan¹¹ har det lett till att myndigheterna ofta står handfallna inför dessa brott och att det leder till straffrihet, där kvinnor som utsätts för sexuellt våld betalar det högsta priset.¹²

⁴Hoots, Anna Belle. "Severing the Connection between Sex Trafficking and U.S. Military Bases Overseas." *Fordham Law Review*, vol. 88, no. 2, November 2019, pp. 733-760. HeinOnline.

⁵Talleyrand, Isabelle. (2000). "Military prostitution: how the authorities worldwide aid and abet international trafficking in women." *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 27(1), 151-176.

⁶Hoots, Anna Belle. "Severing the Connection between Sex Trafficking and U.S. Military Bases Overseas." *Fordham Law Review*, vol. 88, no. 2, November 2019, pp. 733-760. HeinOnline.

⁷Akibayashi, Kozue (2020) "Okinawa Women Act Against Military Violence: An Island Feminism Reclaiming Dignity", *Okinawan Journal of Island Studies*, s. 42, 44

⁸Ibid s. 50

⁹ "Women and the U.S. Military in East Asia", 1999, Institute for Policy Studies, (hämtad 2024-03-20) https://ips-dc.org/women_and_the_us_military_in_east_asia/

¹⁰ Han Daehoon, "From Guardian Angels to Pests to Korean: The United States Forces and Their Criminal Acts in Korean Society", 2016, Scientific Research Publishing https://www.scirp.org/pdf/AASoci_2016041410120713.pdf

¹¹ "NCIS case files reveal undisclosed U.S. military sex crimes in Okinawa", *The Intercept*, 2021-10-03, (hämtad 2024-03-20) <https://theintercept.com/2021/10/03/okinawa-sexual-crimes-us-military/>

¹² Ibid.

Ett annat exempel är Italien där omkring 200 åtal har väckts mot amerikanska soldater, inklusive för sexualbrott, men där endast en (1) amerikansk militär hade satts i italienskt fängelse fram till år 2015. Även här pekas SOFA ut som orsaken till att amerikanska soldater kan begå brott, till och med bli dömda, för att sedan åka hem till USA och fortsätta sina liv. I praktiken är detta straffrihet för sexualbrott.¹³ Det är extra allvarligt när det handlar om brott där det finns ett tydligt brottsoffer som utöver den direkta skadan går miste om möjlighet till stöd från rättsväsendet och skadestånd.

En annan fråga är våld i nära relationer kopplat till den amerikanska militären, då medföljande anhöriga kommer att finnas på plats i Sverige. Studier visar att risken att amerikanska soldater i aktiv tjänst utsätter sin parter för är våld tre gånger så hög som bland civila.¹⁴ Denna typ av kartläggning saknas i Sverige, men forskning¹⁵ visar att aktiv tjänstgöring i krig kan öka risken, vilket kan vara en del av förklaringen av de amerikanska siffrorna. Dessa brott har stor risk att inte hanteras av svenskt rättsväsende, trots att de har begåtts i Sverige, då både förövare och brottsoffer är amerikanska medborgare. Det finns ingen analys av hur det kan komma att bli en fråga för kvinnojourer, socialtjänst och sjukvård på lokal nivå.

Lagstiftning i USA och Sverige

I DCA-avtalet avsäger sig Sverige rätten att lagföra brott som begås av utsänd amerikansk personal. Eventuella brott ska istället hanteras av USA, utom i specifika fall där Sverige väljer att ta tillbaka rätten att driva en rättsprocess. Det är då regeringen som beslutar om åtalsförordnande.

När beslut om åtalsförordnande ligger hos regeringen och den samtidigt kan anse sig beroende av stöd från en annan stat (i detta fall USA) riskerar brottsoffers rättigheter och intressen att ställas mot regeringens intresse av diplomatiska relationer med denna stat. Detta riskerar att utmana rättssäkerheten och öka straffriheten.

Svensk och amerikansk lagstiftning skiljer sig åt när det gäller sexualbrott. När en person utsätts för prostitution i Sverige är den ett brottsoffer, i USA betraktas den som medskyldig till brottet. I Sverige bygger våldtäktslagstiftningen på samtycke, vilket den inte gör i USA. Hur Sverige ämnar hantera dessa brott, och därmed trygga framför allt kvinnors, flickors, transpersoners och icke-binäras rättssäkerhet, tydliggörs ingenstans i avtalet.

¹³ "US troops charged with crimes in Italy often elude punishment", Stars and Stripes, 2015-05-14, (hämtad 2024-03-22) <https://www.stripes.com/theaters/europe/us-troops-charged-with-crimes-in-italy-often-elude-punishment-1.346115>

¹⁴ "Intimate Partner Violence More Common With Veterans, Military Personnel", U.S. Medicine, 2022-11-09, (hämtad 2024-03-22) <https://www.usmedicine.com/clinical-topics/womens-health/intimate-partner-violence-more-common-with-veterans-military-personnel/>

¹⁵ "Experiences of Intimate Partner Violence and Abuse among Civilian Partners of UK Military Personnel: Perceptions of the Impact of Military Life and Experiences of Help-seeking and Support", King's College London for the Forces in Mind Trust, 2021

Våld mot kvinnor inom militären

”Kvinnor som tjänstgör i den amerikanska militären löper större risk att våldtas av en medsoldat än att dödas av fienden i Irak.”¹⁶

Det är vida känt att USA:s militär har interna problem med sexuella övergrepp och trakasserier. Problemet är erkänt från den högsta ledningen och det amerikanska Försvarsdepartementet har under många år försökt hantera problemet, exempelvis genom att starta Sexual Assault Prevention and Response Office (SAPRO).¹⁷ År 2021 ökade rapporterna om sexuella övergrepp med 13 procent jämfört med 2020.¹⁸ ”

Dessa siffror gömmer samtidigt stora mörkertal. Data visar att endast cirka 20 procent av de tillfrågade som uppgav att de upplevt oönskad sexuell kontakt rapporterade det.¹⁹ Samtidigt har andelen kvinnor som upplevde att deras befäl skulle behandla dem med värdighet och respekt om de rapporterade sjunkit från 66 procent år 2018 till 39 procent år 2021. För män har siffran sjunkit från 82 procent till 63 procent.²⁰ SAPRO konstaterar att ”Sexuella övergrepp och sexuella trakasserier fortfarande är ihållande och nedbrytande problem”²¹ (vår översättning).

I USA har ett eget medicinskt begrepp etablerats: ”militärt sexuellt trauma” (military sexual trauma, MST) för att beskriva sexuella övergrepp som upplevts under militärtjänstgöringen.²² Det utvecklades under kriget i Irak och Afghanistan för att definiera och hantera den typ av posttraumatiskt stressyndrom som allt fler kvinnliga veteraner led av efter att ha utsatts för

sexuellt våld av manliga kollegor.²³ Forskning visar även en ökad risk för att utsättas för sexuellt våld bland HBT-personer (LGBT) inom militären men att mer forskning behövs.²⁴ Utifrån USA:s tidigare ”Don’t ask, don’t tell” policy har problemet länge osynliggjorts.

¹⁶ “Rape in the US military: America's dirty little secret”, The Guardian, 2011-12-09, (hämtad 2024-03-20) <https://www.theguardian.com/society/2011/dec/09/rape-us-military>

¹⁷ “Department of Defense (DoD) Sexual Assault Prevention and Response Office (SAPRO) represents the Secretary of Defense as the central authority charged with preventing sexual assault in the military and facilitating recovery for survivors.” <https://www.sapr.mil/about-sapro>

¹⁸ “Fact sheet: Department of Defense fiscal year 2021 annual report on sexual assault in the military”, 2022-09-01, (hämtad 2024-03-20) https://www.sapr.mil/sites/default/files/public/docs/reports/FY21_Fact_Sheet.pdf

¹⁹ Ibid.

²⁰ “The military’s sexual assault problem is only getting worse”, Military Times, 2022-09-01, (hämtad 2024-03-20) <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2022/09/01/the-militarys-sexual-assault-problem-is-only-getting-worse/>

²¹ Fact sheet: Department of Defense fiscal year 2021 annual report on sexual assault in the military”, 2022-09-01, (hämtad 2024-03-20) https://www.sapr.mil/sites/default/files/public/docs/reports/FY21_Fact_Sheet.pdf

²² U.S. Department of Veterans Affairs, Military Sexual Trauma, (hämtad 2024-03-21) <https://www.mentalhealth.va.gov/msthome/index.asp>

²³ Enloe, C. *Bananas, Beaches and Bases*, 2014, s.154

²⁴ Schuyler, Ashley C. ”Experiences of Sexual Harassment, Stalking, and Sexual Assault During Military Service Among LGBT and Non-LGBT Service Members”, 2020 <https://dworakpeck.usc.edu/sites/default/files/2020-10/Schuyler%20Klemmer%20Mamey%20et%20al.pdf>

Problem med sexuellt våld inom USA:s militär är relevant dels på grund av att de kommer att stationeras på svenska militärbaser och interagera med svensk personal, dels på grund av att det även i Sverige rapporterats om att kvinnor inom Försvarsmakten utsätts för våld och trakasserier och att detta inte tas på tillräckligt stort allvar inom myndigheten.²⁵

Som en del av #MeToo-uppropet hösten 2017 skrev över 1700 kvinnor aktiva och tidigare aktiva inom Försvarsmakten under uppropet #GivaktOchBitlhop. Där delades erfarenheter av mobbning, trakasserier och våldtäkter. Berättelserna vittnade om en tystnadskultur. Försvarsmaktens egen undersökning bland de som gick grundutbildningen år 2021 visar enligt *Officerstidningen* att ”Andelen kvinnor som upplever att de utsätts för kränkningar är överrepresenterade med 47 procent jämfört med andelen män på 23 procent. Inom den kvinnliga gruppen har majoriteten utomnordisk bakgrund. Berättelserna i de öppna svaren vittnar om utsatthet kopplat till flera av diskrimineringsgrunderna så som kön, sexuell läggning och etnicitet.”²⁶

Vi kräver att:

- Regeringen gör en djupgående analys av hur militära samarbetsavtal som omfattar utländsk trupp på svenskt territorium påverkar jämställdheten. En sådan analys bör fokusera på kvinnors och flickors rättigheter och säkerhet samt de jämställdhetspolitiska målen. Analysen bör även inkludera transpersoner och ickebinära. Detta uppdrag skulle kunna ges till Jämställdhetsmyndigheten eller till särskild utredare med kompetens inom området.

Kärnvapen

USA är en av världens största kärnvapenmakter och ett godkännande av DCA-avtalet ger amerikansk militär tillgång till 17 svenska baser. Kärnvapen omnämns inte alls i avtalet. Promemorian nämner kärnvapen en gång: ”Ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som har kommit till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan att det inte finns skäl att ha kärnvapen och permanenta baser på svenskt territorium i fredstid.”²⁷

Formuleringen utgår ifrån att det inte finns *skäl* för kärnvapen inom svenskt territorium, men den innehåller ingen viljeyttring från regeringens sida. Formuleringen är öppen för att det kan finnas situationer där skäl finns, och således öppnar det även för kärnvapen på svenskt

²⁵ ”Forskaren: ”Försvarsmakten kan straffa bensinstölder hårdare än kränkningar””, DN, 2024-01-08, (hämtad 2024-03-20)

<https://www.dn.se/sverige/forskaren-forsvarsmakten-kan-straffa-bensinstolder-hardare-an-krankningar/>

”Misstänkta sexbrott anmäls inte – Försvarsmakten väljer det ”fegare alternativet””, DN, 2024-01-09, (hämtad 2024-03-20)

<https://www.dn.se/sverige/misstankta-sexbrott-anmals-inte-forsvarsmakten-valjer-det-fegare-alternativet/>

²⁶ ”Kränkningar inom grundutbildningen fortsätter”, Officerstidningen, 2021-11-11, (hämtad 2024-03-20)

<https://officerstidningen.se/krankningar-inom-grundutbildningen-fortsatter/>
²⁷ Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater Ds 2024:2, s. 121

territorium. Det finns inte heller något som hindrar att kärnvapen förs in på svenskt territorium under kris, krigsfara eller krig. Hur och vem som gör bedömningen av när fredstid övergår till något annat framgår inte. Det öppnar för godtyckliga tolkningar, och för att en kommande regering fattar beslut som går i strid med riksdagens och folkets vilja.

De olika besked om kärnvapen på svenskt territorium som politiker och myndighetspersoner presenterat under ansökningsprocessen till Nato,²⁸ visar att det krävs mer än uttalanden från regeringsföreträdare för att säkerställa att kärnvapen inte förs in på svenskt territorium. Under 1960-talet försäkrade Belgiens utrikesminister parlamentet om att regeringen aldrig skulle tillåta utplacering av kärnvapen i landet. Snart därefter ingicks ett avtal med USA om att tillåta placering av kärnvapen på belgiskt territorium. Dessa kärnvapen finns fortfarande kvar i Belgien idag. Det är ett skrämmande exempel på hur ord inte räcker för att säkerställa överenskommelser.

I promemorian finns ingen analys om huruvida det militära avtalet kan leda till en ökad risk för kärnvapenangrepp mot Sverige. En sådan analys behöver göras och bör utgå ifrån de katastrofala humanitära och miljömässiga konsekvenserna av kärnvapen användning. En sådan analys bör också notera att kvinnors kroppar bär dessa konsekvenser i form av högre risk för cancer, sterilitet, missfall, dödfödda barn och missbildningar, och det stigma som följer. Kärnvapen hotar säkerheten för människor och stater (även kärnvapenfria sådana), och kärnvapenstater och allierade under kärnvapenparaplyer utgör direkta måltavlor för attacker med kärnvapen. Det finns inget land, organisation eller allians som har eller kan skapa en beredskap att ta hand om skadade eller hantera den samhällspåverkan som det skulle innebära om ens enstaka kärnvapen skulle användas.

Riksdagen behöver lagstifta mot kärnvapen på svenskt territorium. Det görs mest effektivt genom att Sverige ansluter sig till FN:s kärnvapenkonvention (TPNW). Det finns inga juridiska hinder för en svensk anslutning, även som Natomedlem.²⁹ Om Sverige inte ansluter sig till TPNW bör en nationell lagstiftning antas som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid samt i kris. Regeringen bör även anta en policy där det tydliggörs att Sverige, inklusive svensk försvarsmakt och enskilda soldater, inte deltar i några kärnvapenaktiviteter. Användandet av kärnvapen – ett massförstörelsevapen - kan aldrig vara förenlig med folkrättens krav om skydd för civila.

Vi kräver att:

- Sverige tydliggör att inga kärnvapen får föras in, transporteras inom eller utplaceras på svenskt territorium, vare sig i fredstid eller i tider av kris eller krig.

²⁸ Remissvar Sveriges medlemskap i Nato (Ds 2022:24) Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (IKFF), 16 november 2022, s.30-31, <https://ikff.se/wp-content/uploads/2022/11/Remissvar-Sveriges-medlemskap-i-Nato-Internationella-Kvinnoforbundet-for-Fred-och-Frihet-IKFF-2022-11-16.pdf>

²⁹ Docherty, B., (2018) "The Treaty on the Prohibition on Nuclear Weapons and its Compatibility with Sweden's Security Arrangements", I Skuggan av Makten

- Inga svenska soldater ska eskortera eller flyga kärnvapenbestyckade flygplan. Inga svenska soldater ska heller hantera kärnvapen på något sätt, under några omständigheter.

Miljö och klimat

Vi står inför en klimatkris som påverkar människors vardag, säkerhet och levnadsvillkor. Miljön vi lever i är grundläggande för vår existens. Att förhindra skador, inte minst långvariga och svårläkta sådana, som utsläpp av giftiga ämnen och påverkan på klimatet, är centralt för att stärka säkerheten för människor i Sverige och världen. Samtidigt bevitnar vi en såväl nationell som global upprustning, med stora konsekvenser för både miljö och klimat och därmed för människors säkerhet.

Det är vanligt när fokus ligger på militär upprustning att andra värden, som demokratiskt beslutsfattande och enskildas rättigheter, sätts på undantag till förmån för militärens behov. Men skador som uppstår nu och som motiveras av rådande säkerhetsläge försvinner inte när säkerhetsläget förändras.

Militarism och väpnade konflikter påverkar vår miljö och vårt klimat genom koldioxidtunga utsläpp, föroreningar av land och vatten, och genom att ta enorma resurser och områden i anspråk – på bekostnad av mänsklig och ekologisk säkerhet. Militär verksamhet smutsar ner och genererar enorma utsläpp som bidrar till klimatförändringarna. Men klimatförändringarna i sig skapar också brist på resurser som leder till fler konflikter.

Militär verksamhet orsakar utsläpp av miljögiftiga ämnen som tungmetaller och PFAS-ämnen, som blir kvar i livsmedel och vattendrag, inklusive i dricksvattentäkter³⁰. Buller, från flygningar och skjutningar, orsakar skada för människor³¹ och djurliv³². Ökad militär övningsverksamhet ger ökad påverkan på klimatet,³³ vilket leder tillbaka till skadlig påverkan på miljö, ekosystem, och till slut människors hälsa och säkerhet. USA:s militär är den

³⁰ Sammanställning av befintlig kunskap om föroreningskällor till PFAS-ämnen i svensk miljö, Katarina Hansson m.fl., Svenska miljöinstitutet, 2016, s. 19; Bly - Förekomst och miljöeffekter till följd av militära och andra vapenrelaterade effekter, Ulf Qvarfort & Annika Waleij, 2004; International Chemical Secretariat, European teenagers are high – on PFAS, 2022, <https://chemsec.org/european-teenagers-are-high-on-pfas/> (hämtad 2024-03-25)

³¹ Folkhälsomyndigheten, Hälsoeffekter av buller och höga ljudnivåer, 2019, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/h/halsoeffekter-av-buller-och-hoga-ljudnivaer/?pub=60532> (hämtad 2024-03-25)

³² Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI kartlägger buller i havet, 2020, <https://www.foi.se/nyheter-och-press/nyheter/2020-07-27-foi-kartlagger-buller-i-havet.html> (hämtad 2024-03-25)

³³ Conflict and Environment Observatory, The military's contribution to climate change, 2021, <https://ceobs.org/the-militarys-contribution-to-climate-change/> (hämtad 2024-03-25)

institution som konsumerar mest fossila bränslen i världen (kolväten).³⁴ Utsläppen motsvarar vad 140 länder konsumerar tillsammans.³⁵

I avtalet lyfts endast hantering av miljöskadligt avfall och efterlevnad av svenska lagar, förordningar och standarder.³⁶ Detta tar inte hänsyn till den klimat- och miljöpåverkan som militär verksamhet i sig innebär. Klimat omnämns inte i regeringens promemoria.

Skrivningarna om miljö är dock viktiga och de har standardiserats i dessa militära avtal efter att USA tvingades göra ett tillägg till sitt SOFA med Sydkorea, efter att amerikansk militär år 2000 dumpade giftiga kemikalier i Hanfloden.³⁷ Det visar att det är viktigt vad som kommer med i avtal och inte.

I promemorian skriver regeringen att det ”pågår ett översynsarbete i Regeringskansliet i fråga om vissa bestämmelser om försvarets tillstånds- och anmälningsskyldighet enligt miljöbalken.”³⁸ IKFF tolkar detta som en referens till promemorian *Tillfällig åtgärd för att underlätta för försvarsövningar under särskilda förhållanden* (Dnr KN2023/00937, april 2023), där Försvarsmakten föreslås att få rätt att vid militärövningar tillfälligt avvika från de villkor och försiktighetsmått som gäller enligt miljöprövningsförordningen. IKFF motsätter sig promemorians förslag. Miljöskydd och säkerhet är inte motstående intressen. Miljön är en grundläggande del av vår säkerhet och våra levnadsvillkor och behöver skyddas, vilket vi skriver i vårt remissyttrande angående KN2023/00937 (5 maj, 2023).³⁹

Vi kräver att:

- Regeringen gör en djupgående analys av hur militär verksamhet i Sverige (både svensk och utländsk) påverkar miljö och klimat på lokal, nationell och global nivå och att detta redovisas öppet.

³⁴ Lancaster University, “US military consumes more hydrocarbons than most countries – with a massive hidden impact on the climate”, 20 juni 2019, (hämtad 2024-03-25), <https://www.lancaster.ac.uk/news/us-military-consumes-more-hydrocarbons-than-most-countries-with-a-massive-hidden-impact-on-the-climate>

³⁵ 147 Neimark, B., Belcher, O., Bigger, P., US military produces more greenhouse gas emissions than up to 140 countries, Newsweek, 25 juni 2019, (hämtad 2024-03-25), <https://www.newsweek.com/us-military-greenhouse-gases-140-countries-1445674>

³⁶ Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater Ds 2024:2, artikel 27, s.387

³⁷ Hoots, Anna Belle. "Severing the Connection between Sex Trafficking and U.S. Military Bases Overseas." Fordham Law Review, vol. 88, no. 2, November 2019, pp. 753-754. HeinOnline.

³⁸ Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater Ds 2024:2, s. 276

³⁹ Yttrande över promemorian *Tillfällig åtgärd för att underlätta för försvarsövningar under särskilda förhållanden*, IKFF, 2023-05-05 <https://ikff.se/wp-content/uploads/2023/05/Remissyttrande-om-promemorian-KN2023-00937-Internationella-Kvinnoforbundet-for-Fred-och-Frihet-IKFF-2023-05-05.pdf>